

YÖNETİMLERARASI İŞBİRLİĞİNİN KENTSEL YAŞAM KALİTESİNİN GELİŞTİRİLMESİNDEKİ ÖNEMİ

Yrd. Doç. Dr. İsmail BAŞARAN*
Arş. Gör. Salih ÇİFTÇİ*

ÖZET

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de insanların çoğunluğu kentlerde yaşamaktadır. Kentlerin, nüfus için çekim merkezi haline gelmesi ve yine kentlerin hızlı büyüme eğilimine girmesi dikkate alındığında pek çok sorun ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlarla mücadele edilmesi ve kentlerde yaşayanların yaşam kalitesinin artırılması için devletin, yerel yönetimlerin, özel sektörün, sivil toplum kuruluşlarının ve hemşehrilerin sürekli bir çaba içerisinde olması gerekmektedir. Çünkü merkezi ve yerel/özel birimler tarafından sunulan hizmetlerin niteliği ve vatandaşların hizmetlerden memnuniyet derecesi, kentsel yaşam kalitesinin artırılmasında önemli bir etkidir.

Anahtar Kelimeler: Kalite, Yaşam Kalitesi, Kentsel Yaşam Kalitesi, Yerel Yönetimler, İşbirliği.

THE SIGNIFICANCE OF CROSS-SECTORAL COOPERATION FOR IMPROVEMENT OF URBAN LIFE QUALITY

ABSTRACT

The majority of people live in urban places in our country as in the rest of the world. Considering the fact that urban places are becoming attraction centers and they involved into rapid growth trends that lead to emergence of numerous problems. For coping with those problems and for improving the life quality in urban places, state, local governments, private sector, civil societies and local people should be in a constant endeavaour. Since service quality of

*Bartın Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

central and local/private units and the satisfaction level are both significant factors for improvement of urban life quality.

Key Words: Quality, Life Quality, The Quality of Urban Life, Local Governments, Cooperation.

GİRİŞ

Küreselleşme süreciyle birlikte iletişim ağlarının hızla yayıldığı dünyamızda, kentlerin ve dolayısıyla kentsel yaşamın içeriği de değişmeye başlamıştır. Günümüz küresel dünyasının odak noktası olan kentlerde; farklı kesimlerden insanların birlikte yaşadığı ve toplumdan çok bireyin ön plana çıktığı görülmektedir. Kentsel yaşam içinde her bireyin kendine özgü bir konumu vardır ve bu konuma uygun olarak haklar ve sorumluluklar taşımaktadır. Bu haklar ve sorumluluklar çerçevesinde birey kendine bir yaşam alanı geliştirmektedir. Bu alan, bireyin sosyal hayatında anahtar rol oynamaktadır¹. Kentte yaşayanlar yaşadıkları kentte üretilen ve var olan değerlerin yaşantılarını kolaylaştırıcı ve yaşanabilir kent standartlarının var olmasını istemektedir.

Kent sakinlerini beklentilerini karşılamaya yönelik çalışma içerisinde olan kent yöneticileri; kentlerini başka kentlerle rekabet içerisine sokmakta, kendi içindeki ve/veya dışındaki birimlerle işbirliğini gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Sonuçta tüm bu çalışmalar kentsel yaşam kalitesinin artırılmasına önemli katkı sağlamaktadır. Bu şekilde kent sakinlerine huzur ve refah sunulmakta ve işbirliği veya rekabet nedeniyle ekonomik faaliyetlerle toplumsal ve bireysel refah seviyesinin de gelişiminde önemli mesafe kazanılmaktadır.

Yerel kalkınmada ve kentsel yaşam kalitesinin geliştirilmesinde başta merkezi ve yerel yönetim kuruluşları olmak üzere, kentteki bireyler, gruplar, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve diğer aktörler arasındaki ilişkiler toplumsal/kurumsal iletişim ağlarına katılım ve toplumsal ilişkilere dahil olma, yerel sorunların üstesinden gelme konusunda önemli bir fırsat oluşturmaktadır. Bu sinerjiyi yakalamada yerel yönetimler etkili birimler olarak göze çarpmaktadır. Yerel yönetimlerin ve buna bağlı olarak kentsel yaşam

¹ Rana ASLANOĞLU, *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*, Asa Kitabevi, Bursa, 1998, s.86.

kalitesinin geliştirilmesinde kamusal, özel ve sivil aktörlerin bütünleşik işbirliğine açılmış kapasiteleri ile girişimci özelliklerinin kent için kullanılması yerel kalkınma hedefleri için geliştirilmiş yeni göstergelerdir². Kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesinde başta yerel yönetimlerin öncülüğünde merkezi yönetim, yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları, bireyler/gruplar ve diğer aktörler ile işbirliği kapasitelerinin araştırılması, geliştirilmesi ve ortak hedefler çerçevesinde çalışmalar yürütülmesi hedeflenen amaçlara ulaşmada büyük avantajlar sağlamaktadır.

1. Kentsel Yaşam Kalitesi ve Ölçütleri

Sürekli bir değişimin ve dönüşümün yaşandığı günümüz kentlerinde, buna paralel olarak da kentsel yaşam çok yönlü bir içeriğe sahip olmaktadır. Bu içerik; yapıları, örgütleri ve yaşam biçimlerini de etkilemekte ve yaşam kalitesi arayışlarını hızlandırmaktadır. Kentsel yaşama uyum sağlayan birey, yaşam kalitesinin anlamını daha iyi kavrayarak kentsel sorunların farkına varmaktadır. Dolayısıyla kendi özel hayatında yaşam kalitesine ulaşmış olsa da, yaşadığı yerin kentsel yaşam kalitesine geliştirilmesinde katkı sağlamak için önemli bir rol oynayacaktır.

1.1. Yaşam Kalitesi

Çağdaş toplumların sanayileşme ve modernleşmeyle elde ettikleri refahın ve ekonomik gelişmenin bir sonucu olarak yaşam kalitesine yönelindikleri gözlemlenmektedir. İnsanoğlunun yaşamını kolaylaştırmak ve daha iyiye ulaşmak için verdiği uğraş sürecini ifade eden kalite kavramının³ temelinde insana verilen değer yatmaktadır. Soyut bir kavram olan kalite, kişilerin algılamalarına bağlı olarak değişiklik göstermektedir⁴. Bununla birlikte, kullanıldığı konuya ya da bilime göre farklı şekillerde algılanabilen bir kavramdır⁵. Kalite,

² Zerrin TOPRAK, Yerel Yönetimler, Birleşik Matbaacılık, İzmir, 2010, s.15.

³ Fügen ÇETİNER, *Kentsel Kalite Süreçleri ve Bu süreçlerde Yerel Yönetimlerin Görev ve Süreçleri 1*, Ankara, 2003, s.1.

⁴ Işıl Mentş PEKDEMİR, *işletmelerde Kalite Yönetimi*, Beta Yayınları, İstanbul, 1992, s.40.

⁵ Mehmet İNCEOĞLU, Ayfer AYTUĞ, Kentsel Mekânda Kalite Kavramı, *Megaron Journal*, Cilt 4, Sayı 3, 2009, s.138.

insan yaşamının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Dolayısıyla yaşam, kalitesi araştırılan ve artırılması gereken bir nesne haline gelmiştir.

Her ne kadar kalite kavramının modern anlamda ortaya çıkması 19. yüzyıla rastladığı ifade edilse de, insanoğlunun yaşam kalitesine verdiği önem ilk kentlerin ortaya çıktığı döneme kadar izlenebilmektedir. Örneğin M.Ö. 2150 tarihinde Hammurabi Kanunu'nda bile yaşam kalitesinin izlerine rastlanılmaktadır. “Bir inşaat ustası, her hangi bir kişi için bir ev inşa eder, ustasının yetersizliği ve işini gereği gibi yapmaması nedeniyle yıkılarak ev sahibinin ölümüne sebep olursa, o evi yapan usta öldürülür.” Bu kanun maddesi kalite olgusunu açık bir şekilde anlatmaktadır⁶. Bu anlamda yaşam kalitesi, ilk kentlerden, Antik Kent dönemine, Eski Yunan ve Mısır döneminden günümüze kadar, tarihi süreç içinde hep var olmuş bir olgudur. Yaşam kalitesi kavramı, modern hayatın gelişimi ve toplumların çağdaşlaşmasıyla birlikte gündeme gelen ve gelişen bir kavramdır. Yaşam kalitesi kavramı oldukça geniş anlamlar içermektedir. İnsanların duygusal, toplumsal ve fiziksel sağlığına ve hayatlarındaki gündelik işlerini, kendi başlarına yerine getirebilme becerisine sahip bulunmalarına atıf yapan tasvir edici bir kavramdır⁷.

Pacione'nin; bir bireyin ya da grubun, algılanan ya da göstergelerle tanımlanan iyilik durumu⁸ olarak ifade ettiği yaşam kalitesi, kişilerin yaşadığı çevre koşullarıyla da ilgilidir. Çevre koşullarının değişkenliği, beklentileri ve gereksinimleri de değişken yapacaktır. Bu nedenle yaşam kalitesinin standart bir tanımını yapmak zorlaşmaktadır. Bu anlamda yaşam kalitesi; sosyo-ekonomik durumlara bağlı olarak değişebilen, farklı gereksinim ve beklentiler doğrultusunda, bireyin düşünce ve duygularına göre şekillenen bir kavramdır⁹. Çevre koşullarıyla anlatılmak istenen, hava ve su kirliliği, konutun rahatlık şartları, kentsel olanaklar gibi sağlık ve eğitim hizmetlerinden yararlanmak, nitelikli barınma, sağlıklı bir çevre, hak,

⁶ Şerif ŞİMŞEK, *Yönetim ve Organizasyon*, Eğitim Akademi Yayınları, Konya, 2010, s. 378.

⁷ Yüksel DEMİRKAYA, *Çekmeköy'ün Sosyo-ekonomik Yapısı ve Kentsel Yaşam Kalitesi*, Çekmeköy Belediyesi, İstanbul, 2010, s. 92.

⁸ Michael PACIONE, *Urban Geograpy: A Global Perspective*, Routledge Taylor&Francis Group, London, 2005, p. 673.

⁹ Şerif ŞİMŞEK, age, 376.

fırsat ve cinsiyet eşitliği, günlük yaşama katılma, saygınlık ve güvenlik gibi birçok unsurdan oluşmaktadır¹⁰.

1996-1998 yılları arasında DPT öncülüğünde Çevre Bakanlığı tarafından hazırlanan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın öngördüğü çalışmalardan biri olan Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı (UÇEP), yaşam kalitesini; bedensel, ruhsal, zihinsel ve kültürel gelişme üzerinde olumlu etkileri olan etmenlerin niteliği ve niceliği ile bu etmenlerden yararlanma biçimi ve düzeyi olarak tanımlamıştır¹¹.

Yaşam kalitesi kavramını ön plana çıkaran olgular, kentsel mekânın artmasına paralel olarak kentsel yaşamdaki hızlı değişim sürecindeki gelişmelerdir. Yaşam kalitesini de etkileyen bu üç önemli gelişmeden ilki; iletişim ve bilişim teknolojisindeki gelişmelerdir. Yani teknolojik ilerleme, paralellinde kalite kavramının da yaygınlaşmasına zemin hazırlamıştır. İkinci faktör küreselleşme sürecidir. Son faktör ise; insan hakları, insani değerler, kişilik kavramı, insanın her şeyden önemli bir varlık olarak ortaya çıkması, eğitim ve yaşam düzeyinin yükselmiş olması gibi düşünceler¹², kalite kavramının kentsel mekânlarda da kullanılabilirliğine yol açmıştır.

1.2. Kentsel Yaşam Kalitesi

Kentle ilgili algılama ve değerlendirmelerin ön plana çıktığı, hem doğal hem de sosyal çevreyle ilgili olan kentsel yaşam kalitesi, kentsel hayatı içine alan çok boyutlu bir kavramdır. Kentsel Yaşam Kalitesi kavramının mimarlar, kent plancıları, kentleşme ve çevre sorunları ile yerel yönetimler konusunda uzman olan kişilerce geliştirilen bir kavram olduğu ifade edilmektedir¹³.

Kentsel yaşam kalitesi kriterlerinin oluşturulması ve bu yönde sürdürülebilir kentsel stratejilerin devamı için birçok uluslararası kuruluşlar tarafından tanımlamalar yapılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü

¹⁰ Nilay TÜRKSEVER, Türkiye’de Büyükşehir Alanlarında Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yöntem Denemesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2001, s. 14.

¹¹ DPT, Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı, 1999, s.2.

¹² Tamer KOÇEL, *İşletme Yöneticiliği*, Beta Yayınları, İstanbul, 2010, s. 372.

¹³ Pınar Savaş YAVUZÇEHRE, Sülün Sevinç TORLAK, Kentsel Yaşam Kalitesi Belediyeler: Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği, *SDÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl 2, Sayı 4, 2006, s. 185.

yaşam kalitesini ‘kişinin kendi amaçlarına, beklentilerine, standartlarına ve çıkarlarına göre bir kültür ve değer sisteminde kendi yaşamını algılaması’ olarak tanımlamıştır. İki bin dokuz Birleşmiş Milletler sözlüğünde¹⁴ ‘yaşam kalitesi gelir ve üretimin niceliksel ölçümünden öte sosyal göstergeler ile insanların mutluluğunu ölçen’ bir kavram olarak tanımlanmıştır. Avrupa Birliği üyesi ülkelerin yaşam kalitesi seviyesini ölçmek için çalışmalar yapan ve anketler hazırlayan Eurofound¹⁵ yaşam kalitesini; toplumsal yaşamı ilgilendiren toplum içinde genel iyi olma hali ile alakalı olan geniş bir kavram olarak tanımlamıştır¹⁶.

Kentsel yaşam kalitesi; kentin fiziksel, sosyal ve ekonomik özelliklerinin bir arada bulunmasıyla ortaya çıkan bir olgudur. Bu üç özelliğin bir bütün olarak bir araya gelmesi aynı zamanda kentsel refah olarak tanımlanmaktadır¹⁷. Dolayısıyla kentsel yaşam kalitesi fiziksel çevre, sosyal çevre ve ekonomik çevre kalitesine yönelik bileşenlerden oluşmaktadır. Ekonomik çevre kalitesi yaşam maliyeti ve alım gücü gibi özellikler ile tanımlanırken; Sosyal çevre kalitesi yaşam biçimi, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim, örgütlülük ve gönüllülük esasına dayalı toplumsal faaliyetler, güvenlik, bir yerde topluma ait olma duygusu, kimlik, yerellik vb. özellikler ile tanımlanmaktadır. Fiziksel kalite ise daha geniştir¹⁸. Kentin içme suyu, kanalizasyon, yol, park gibi altyapı hizmetlerinin gelişim düzeyinden kültürel, sosyal ve ekonomik imkânların ve sunulan hizmetlerin düzeyine kadar değişik unsurlar kent yaşam kalitesini oluşturmaktadır¹⁹. Bu anlamda fiziksel kalite, ekonomik kalkınma stratejileri ve sürdürülebilirlik ilkesiyle ilişkilidir.

Teknolojik gelişmeyle birlikte Dünya’da ve Türkiye’de sosyo-ekonomik alanda en köklü değişim kentleşme olgusuyla yaşanmıştır.

¹⁴ <http://dictionary.reference.com/browse/quality+of+life>

¹⁵ <http://www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/index.htm>

¹⁶ Yüksel DEMİRKAYA, age, s.93.

¹⁷ Chi Yung JİM, Green-Space Preservation and Allocation for Sustainable Greening of Compact Cities, *Cities*, 21/4, 2004, p.311.

¹⁸ Semih EMÜR Dilşen ONSEKİZ, Kentsel Yaşam Kalitesi Bileşenleri Arasında Açık ve Yeşil alanların Önemi, Erciyes Üni, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 22, 2007, s.369.

¹⁹ Erol KAYA, *Kentleşme ve Kentleşme*, Okutan Yayıncılık, İstanbul, 2007, s.35.

Aşırı kentleşme birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Gözle görülür sorunların en başında konut sorunu (fiziksel kalite) gelmektedir. Konutun, kentsel memnuniyet üzerine etkisi, diğer bir deyimle yaşam kalitesine yaptığı katkı büyüktür. Yolların, havanın, suyun kalitesinin, trafik akışının; kentsel yaşam memnuniyeti üzerinde etkisi konut kadar değildir²⁰. Çünkü barınma ve bir yere ait olma hissi tarih boyunca insanlar üzerinde her zaman etkili olmuştur. Bunun için insan hayatının iki kutup arasında gidip geldiği ifade edilmektedir. Bunlardan biri hareket diğeri de yerleşmedir. Sauer'e göre; barınma ve bir yere yerleşme, insanın en özgün özelliklerindedir²¹. Ancak Eduardo Lora'nın belirttiği şekliyle "kentlerdeki yaşam kalitesi tuğla ve harç gibi inşaat malzemelerinden ibaret, basit bir mesele değildir"²². Çok fonksiyonlu yaşam alanları olarak betimlenen günümüz kentlerinde yaşam kalitesi, lüks bir kavram olarak değil, temel bir değer olarak tanımlanmaktadır²³.

Kentsel yaşam kalitesi; toplum, ekonomi ve çevre ekseninde, yaşam kalitesi ve çevre kalitesinin karşılıklı etkileşiminde gerçekleşen nesnel ve öznel değerlendirme ölçütleri ile ifade edilebilen bir kavramdır. Kentsel yaşam kalitesinin geliştirilmesi için bir yandan kentin fiziki gelişimi sağlanırken diğer yandan da kentlilerin ihtiyaç ve beklentileri esas alınarak çeşitli hizmetlerin üretilip sunulması gerekmektedir.

1.3. Kentsel Yaşam Kalitesinin Ölçütleri

Çağdaş kent ve çevre standartlarının bir kentte sağlanmış olması kentsel yaşam kalitesiyle yakından ilgilidir. Çünkü yaşam kalitesi yüksek olan kentler; sürdürülebilir, yaşanabilir kentler olarak da düşünülmektedir. Dolayısıyla kentsel yaşam kalitesinin sağlanmasında öncelikli şart yaşanabilirlik kriterlerinin yerine getirilmesidir.

²⁰ Eduardo LORA, Beyond Facts: Understanding Quality of Life, *Development In The Americas (DIA)*, 2008, p.177.

²¹ Lewis MUMFORD, *Tarih Boyunca Kent; Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği*, Çev: Gürol Koca ve Taner Tosun, Ayrıntı Yay., İstanbul, 2007, s.106.

²² Edoardo LORA, age, p.178.

²³ John MONTGOMERY, Making ACity: Urbanity, Vitality and Urban Design, *Journal of Urban Design*, Vol 3, No 1, London, 1998, p.94.

Dünya Bankası, yaşanabilirliği çevre boyutuna değinerek ele almıştır. Dünya Bankası'nın "Kentsel Çevre Öncelikleri Raporu" na göre; yaşanabilir kent, sağlıklı ve onurlu bir şekilde yaşanan bir çevredir²⁴. Raporla kentleri yaşanabilir kılmak için bazı önlemler çevresel bozulmanın kaynaklarını ortaya çıkarmak, kent yoksulları için temel çevre ve barınma hizmetlerine ulaşılabilirliği kolaylaştırmak ve çevresel tehlikelerden etkilenme oranını düşürmek şeklinde sıralanmıştır;

Ülkemizde, çeşitli bilimsel toplantılarda ve sempozyumlarda konut, çevre, kalite, yaşam kalitesi gibi konularda araştırmalar yapılmakta olsa da kentsel yaşam kalitesi hakkındaki bilimsel araştırmaların yeterli olduğunu söylemez. Kentsel yaşam kalitesi kavramının içeriği ve öncelikleri zaman içinde ve ülkeden ülkeye, kentten kente değişmektedir. Kentlilerin ihtiyaç ve beklentileri aynı olsa bile bunların öncelikleri değişmektedir. Kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında güvenlik, ulaşım, temiz su gibi ölçütlerin ötesinde psikolojik ve sosyo-kültürel ölçütler de önem taşımaktadır. Kentteki kalabalık, gürültü, komşuluk ilişkilerinin az olması gibi etkenler bireyin kentten uzaklaşmasına ve kente yabancılaşmasına yol açmaktadır. Kentte var olan ve çözülmeyen sorunlar kentlilerin yaşam kalitelerinin önünde bir engel oluşturmaktadır. Dolayısıyla yerel yönetimlerin verdiği hizmetlerin niteliği ve eşit dağılımı da kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında önemli bir etkidir.

Kentsel yaşam kalitesi, en basit anlamıyla kentlilerin kentten beklentilerinin karşılanmasıdır. Kentlilerin beklentilerini şu şekilde sıralamak mümkündür. Kentte temel alt yapının kurulmuş olması; güvenlik, salgın hastalıklar ve yangına karşı sağlık ve esenliğin sağlanmış olması; dinlenme ve kendini yenilemeye yönelik park ve oyun alanlarının varlığı; kültür merkezi, kütüphane gibi kültürel hizmetlerin sunulmasıdır. Kendini geliştirme ve boş zaman değerlendirmeye yönelik hizmetlerin üretilmesi; sosyo-ekonomik ve kültürel nedenlerle kent yaşamına uyumsuzluğun neden olduğu suçların önlenmesine yönelik hizmetlerin sunulması; zararlı, yanıcı, patlayıcı maddelerin depolanmasında, tehlikeli ve zararlı atıkların

²⁴ Dünya Bankası, Kentsel Çevre Öncelikleri Raporu, 2001, s. 1.

toplanması ve bertaraf edilmesinde gerekli güvenlik önlemlerinin alınmış olması da kentsel yaşam kalitesi için önemlidir.

Yine kentin altyapısının planlamasında, yapay çevre ile doğal çevre arasındaki denge düşünülerek, sel felaketlerini önleyecek biçimde yapılması; yolların, cadde ve sokakların yapımında yaşlıların, çocukların ve engellilerin ihtiyaçlarının dikkate alınmış olması önemli etkenlerdir. Bunların yanında kent içi ulaşımın planlanması da kentsel yaşam kalitesinin sağlanmasında önemli ölçüt olarak değerlendirilmektedir. Kent içinde, kentliye başta sağlık, trafik olmak üzere çeşitli konularda bilgi sağlayan işaret, yazı ve görsel araçların yeterli olması, ilan ve reklam panolarının, görsel kirlilik ve fiziksel tehlike yaratmayacak şekilde yapılmış olması, sürücülerin dikkatini dağıtacak işaret ve yazılar taşımaması, trafik düzenlemelerinin, yayaya öncelik verecek şekilde düzenlenmiş olması, kentin geceleri yeterince aydınlatılması, altyapı, tamir ve bakım çalışmalarında uyarı işaretleri ve diğer bilgilendirme araçlarının kullanılmış olması kentsel yaşam kalitesinin ölçütleri içinde sayılmaktadır²⁵.

BM İnsan Yerleşimleri Konferansı'nda (HABİTAT-II) sürdürülebilir insan yerleşimleri için kentsel yaşam kalitesi ölçütlerinin neler olabileceği üzerinde durulmuş ve birtakım ölçütler belirlenmiştir.

Belirlenen bu ölçütler²⁶;

- İnsanın beden ve akıl sağlığı için gerekli koşulların sağlanması,
- Sağlıklı çevre koşullarının sağlanması (içilebilir su, temiz hava, gürültünün önlenmesi gibi),
- Kentin gereksindiği enerjinin ucuz, kesintisiz ve çevreyi kirletmeyecek biçimde sağlanması,
- Doğal afet tehlikelerine karşı gerekli önlemlerin alınmış olması,
- Kentin dünya sistemiyle bütünleşecek haberleşme ağlarına bağlı olması,

²⁵ Halil ÜNLÜ, *Yerel Yönetimlerarası İşbirliği*, TOKİ ve IULA-EMME, İstanbul, 1994, s.63.

²⁶ BM İnsan Yerleşimleri Konferansı, HABİTAT II, Türkiye Ulusal Eylem Planı, İstanbul, 1996.

- Yeşil alanların varlığının korunması ve yeni yeşil alanlar üretilmesi,
- Yeterli altyapı standartlarına erişilmesi,
- Yaya bölgelerinin geliştirilmesi,
- Kentin içindeki ve çevresindeki doğal ve tarihi kaynakların korunması,
- Kentte yaşayanların çok zaman kaybetmeden ve ucuz kent içi yolculukları gerçekleştirebilmeleri,
- Gürültü düzeyinin insani boyutlarda kalması,
- Kentte yaşayan erkek, kadın, çocuk her bireyin dinsel, siyasal inançlarına bakmadan temel gereksinimlerinin karşılanması,
- Kentsel altyapıların, ulaştırma araçlarının ve binalarının engellilere uygun olarak tasarlanması,
- Kent mekânının kullanılması ve kentin yarattığı fırsatlara ulaşılmasında eşitsizliğin ortadan kaldırılması şeklinde sıralanmıştır.

Ölçütler belirlenirken kentlilerin kendi yaşam koşulları, yaşadıkları kentle ilgili kararlara katılımı, kentsel işbirliği gibi gereklilikler ikinci planda ele alınmıştır. Kentliler, yaşadıkları kentle ilgili sorunları en iyi kendileri bilecekleri ve çözüm önerisi getirebilecekleri için, yerel kararlara katılımın sağlanması ve işbirliği kaliteyi getiren faktörlerin başında gelmelidir. Kentlerde, kentlilerin fiziksel gereksinimlerinin sağlıklı bir şekilde karşılanması elbette ki yaşam kalitesinin önemli koşullarından birisidir. Bu konuda en önemli unsur kentlilerin gereksinimlerinin karşılanması sürecinde söz sahibi olmalarıdır. Bu durum yönetimlerarası işbirliğinin gerçekleştiği bir kent modeliyle sağlanabilecektir.

2.Kentsel Yaşam Kalitesinin Geliştirilmesinde Yerel Yönetimlerin Rolü

Kentsel mekânlarda yerel yönetimler ile merkezi yönetim aynı vatandaş kitlesine hizmet etmesine rağmen, yerel yönetimlerin görev ve sorumluluk alanları kendileri tarafından değil, merkezi idarenin çıkarmış olduğu hukuki düzenlemelerle belirlenmektedir. Yerel yönetimler merkezi yönetimce kendisine verilmiş olan yetkiye dayanarak söz konusu görev ve hizmetlerle ilgili politika geliştirmek

ve ellerindeki kaynakları yürüttükleri hizmetlere en uygun sonuçlar verecek alanlara aktarma konusunda takdir yetkisine sahiptir.

Merkezi idare ile yerel yönetimler arasında hizmetlerin görülebilmesi amacıyla görev paylaşımının yapılmış olması, kamu hizmetlerinin ve kentsel hizmetlerin etkinliğini ve verimliliğini artıracaktır. Aynı türden hizmetlerin görülmesinde yakın bir işbirliğinin sağlanması kentsel hizmetlerin yerine getirilmesindeki önceliklerden biri olmalıdır. Bununla beraber yerel yönetimler yerel kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde mali açıdan merkezi yönetime bağımlı durumdadırlar. Merkezi yönetimin müdahalesi de hizmetlerin yerine getirilmesinde bazı aksaklıklara sebep olabilmektedir. Dolayısıyla kentsel hizmetlerin etkinliğinin sağlanması zorlaşmaktadır²⁷.

Kentsel hizmetlerin sunumu ve etkinliği, yaşam kalitesiyle doğrudan etkilidir. Hizmetlerin yürütülmesi hususunda yerel yönetimleri merkezi yönetimden daha etkili duruma getiren unsur, yeni yönetim anlayışının ortaya çıkmasıdır. 1980 sonrası gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan ve küreselleşmenin etkisiyle tüm dünyaya yayılan yeni yönetim anlayışının odak noktası, kentsel yaşam kalitesinin artırılmasıdır. Yerel yönetimler etkin ve kaliteli hizmetlerle yaşam kalitesinin artırılmasına odaklanmışlardır²⁸. Yeni yönetim anlayışıyla yönetimden beklenen yeni taleplerin daha çok vatandaş odaklı olması ve vatandaş merkezliliğinin genişlemesidir. Günümüzde halkın yaşam kalitesi beklentilerinin artması yerel yönetimlerin daha etkin olmasını gerektirmektedir²⁹. Belde halkının eskiye göre refah seviyesi ve yaşam standardının gelişmesine bağlı olarak yönetimlerden beklentileri de her geçen gün artmaktadır.

Özellikle büyükşehirlerin varlıklı semtlerinde yaşayanlar ile düşük gelir seviyesinde olup daha kenar semtlerde yaşayan halkın yönetimlerden beklentilerindeki farklılık göze çarpmaktadır. Kenar semtlerde yaşayanların daha çok alt yapı ve ulaşımına yönelik

²⁷ Zerrin TOPRAK, age, s.83.

²⁸ Ömer TORLAK, Şuayip ÖZDEMİR, Yerel Hizmetler, Yerel Yönetimler ve Etkinlik, Erciyes Üniversitesi, İİBF Dergisi, Sayı 15, 1999, s.113.

²⁹ Özcan SEZER, Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, SBE Kamu Yönetimi, Ankara, 2008, s.170.

beklentileri ön planda iken; gelir durumu daha iyi olan halkın beklentilerinin altyapıdan çok kültür ve eğlence-dinlence alanlarıyla ilgilidir. Kent yapısının kalitesi insan sağlığını etkileyen önemli temel taşlarından birini oluşturmaktadır. Kentlerinde ortaya çıkan yoksulluk, eşitsizlik, kirlilik, işsizlik, kentsel hizmetlere erişim zorlukları, toplumsal bağlılığın zayıflığı, konut gibi sorunlar sunulan kentsel hizmetlerin düşük kalitesi ile yakından ilişkilidir³⁰. Bireylerin yönetimden beklentileri sadece hizmetlerin sunulması değil, aynı zamanda bu hizmetlerin kaliteli sunulmasıdır.

Kamu hizmetlerinde etkinlik, ulaşılabilirlik, hızlilik, nesnellik ve güvenilirlik ilkelerinin genel amacı; kamu hizmetlerinin sunumunda kalite standardını yükseltmek, hizmetlerle ilgili şikâyetlerin etkili bir şekilde sonuçlanmasını sağlamak, halkın memnuniyetini oluşturmak ve hizmetleri halkın beklentilerine göre belirlemektir. Tüm bunların genel amacı yaşam kalitesini artırmaktır. Yerel yönetimlere özellikle belediyelerde kaliteli hizmet sunumuna olan talep, halkın yaşam kalitesi beklentisi ve giderek artan yerel kamu hizmeti taleplerinin hem etkin hem de kaliteli sunulma gereği yerel yönetimleri kendi dışındaki birimlerle işbirliğini benimsemeye ve uygulamaya yöneltmiştir³¹.

Kentsel yaşam kalitesi, genel olarak yerel nitelikli anlamlar içermektedir. Bir kentte yaşam kalitesinin sağlanabilmesi için yukarıda sıralanan kentsel yaşam kalitesinin ölçütleri incelendiğinde bunların hemen hemen tamamı yerel nitelikli ihtiyaçlarla ilişkilidir. Bu anlamda kentsel yaşam kalitesinin artırılmasında yerel yönetimler daha etkin konuma gelmektedirler. Örneğin; İl Özel İdaresi Kanunu; “Sağlık, Gençlik ve spor, tarım, sanayi ve ticaret; Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve

³⁰ İsmail BAŞARAN, “Sağlıklı Kentler Kavramının Gelişiminde Sağlıklı Kentler Projesi”, DEÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.9, S.3, 2007, s.208.

³¹ Hamza AL, *Bilgi Toplumu ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi*, Bilimadamı Yayınları, Ankara, 2002, s.264.

onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde” (5302 SK. Md:6) ve Belediye Kanunu; İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar”(5393 SK. Md:14) ibareleri kentsel yaşam kalitesiyle ilgilidir ve yerel yönetimleri doğrudan yetkili kılarken, kanunen de sorumluluk yüklemektedir.

Avrupa Kentsel Şartı’nın kentsel gelişmeden sorumlu ve yükümlülükleri olan yerel yönetimler, kentsel gelişmenin niteliksel özellikleri ve yaşam kalitesiyle doğrudan ilgilidir. Kentsel sorunların çözümü ve kentle ilgili geliştirilmesi gereken stratejilerde yerel yönetimler sorumlu kabul edilmektedir. Kentsel gelişmenin sağlanması için, özerk ve mali bağımsızlığı olan yerel yönetimlerde halkın doğrudan katılımının gerekliliği belirtilmektedir³².

Dolayısıyla katılım, demokrasi kuramı bağlamında bir amaç iken, kent bütününde bazı önemli amaçları gerçekleştirmek için de vazgeçilmez bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentlilerin, yerel yönetimlerin almış olduğu kararların hangi aşamalardan geçtiğini ve hangi aşamalarda bu kararların oluşumuna, değişimine ya da gerçekleştirilmesine katılabileceği konusunda aydınlatılması, bilgilendirilmesi, katılımın kolaylaştırılmasına yardımcı olacaktır. Katılım ne kadar güçlü olursa, kentsel yaşama ilişkin alınan kararlar da o oranda etkili olacaktır. Kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilebilmesi açısından gelinebilecek en son nokta yerel halkın, kentsel yaşam kalitesi üzerinde olumlu katkılar yapabileceğinin göz

³² Yusuf ERBAY, Zerrin YENER, *Yerel Yönetimlerimizin Avrupa Platformu*, Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi, İstanbul Dünya Yerel Yönetimler ve Demokrasi Akademisi Yayınları, 1999, s.81.

önüne alınmasıdır³³. Katılım aynı zamanda işbirliğini de gerekli kılacaktır. Bu gerekliliğin yerine getirilmesi, kentsel yaşam kalitesine ulaşılmasında önemli bir adım olacaktır.

3.Kentsel Yaşam Kalitesinin Geliştirilmesinde Yönetimlerarası İşbirliği

İnsanı bir bütün olarak ele alıp, sürdürülebilir bir kentsel yaşam kalitesinin sağlanması amacıyla bir takım politikalar belirlenmektedir. Başta belediyeler olmak üzere yerel yönetimler, kamu kurumları ve kentte yaşayanlar hep birlikte bu politikaların yürütülme süreçlerinde yer almalıdır. Temel ihtiyaçların karşılanması kentsel yaşam kalitesinin geliştirilmesinde birinci öncelik olmalıdır. Nitekim yerel yönetimlerin kuruluş gerekçelerinin başında mahalli müşterek ihtiyaçların karşılanmasına yönelik faaliyette bulunmaları gelmektedir. Günlük hayatta, kişilerin kentsel yaşantılarına ilişkin sosyal gereksinmelerinin karşılanmasında yerel düzeydeki örgütler merkezi düzeydeki örgütlere göre daha etkin olmaktadır. Daha uzun vadeli ve büyük kapsamlı güvenlik, kalkınma gibi ihtiyaçların karşılanmasında merkezi düzeyde daha rasyonel bir örgütlenme düzeyi olmakla birlikte, günlük yaşama dair ulaşım, temizlik, içme suyu, sağlıklı barınma, kentsel alt yapı gibi ihtiyaçların yerel örgütlenme yoluyla karşılanması gereği yerel yönetimleri önemli bir konuma getirmiştir.

Asıl hemşehrilik kimliğindeki nüfus kütüğünde aynı kent ismini taşıyanlar arasındaki bağ değil, aynı kent çatısı altında yaşayanların ait olduğu bağlardır. Aynı kentte; aynı veya farklı semtlerde, sokaklarda, mahallelerde veya binada yaşamasına rağmen birbirlerinin durumlarından habersiz gibi görünse de aynı kentsel mekânda yaşamının olumlu ve olumsuz birçok ortak etkeni, onların yaşam alanlarına etki edecektir. Çünkü kentte yaşayan hiçbir kimse diğerlerinin sıkıntılarını görmemezlikten gelemez. Bu aynı kentsel mekânın içinde olmalarından öte bir ahlaki ve insanlık sorunudur. Ortak yaşam alanını paylaşan insanların sorunlarını belediyelere havale etmesi sorunun çözümü için yeterli değildir. Elbette ki,

³³ Hüseyin KOÇAK, Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Yerel ve Demokrasi ve Kentsel Yaşam, SDÜ, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 5, S. 10, 2009, s.141.
266 *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi (C.XIII, S II, 2011)*

belediyeler sorunların çözümü için çaba sarf etmektedirler ve kentsel yaşam kalitesinin artırılmasında başrolü oynamaktadırlar. Yerel sorunları, ihtiyaçları ve bunların çözüm yollarını yerel idareciler merkezi yönetim birimlerinden daha iyi bir şekilde bilmek durumundadırlar.

Kentlerin yaşam kalitesinin artırılmasında belediyeler öncü rol oynarlarken merkezi yönetimin desteğini almaları gerekmektedir. Konut sıkıntısı, gecekondulaşma, yoksulluğun artması, gelir dağılımındaki uçurumun büyümesi, altyapı yetersizliği, trafik sorunu, çevre kirliliği, suç oranlarındaki artış, mevcut yapı stokunun eskimesi, yabancılaşıma, uyuşturucu kullanma gibi sorunlar bütün ülke kentlerinin karşılaştıkları ortak sorunlardır. Bu sorunlar küresel, ulusal ve kentsel düzeyde sosyal ve siyasi gerginliği artırdığı gibi, kültür ve medeniyetin beşiği ve taşıyıcısı olması gereken kentleri suç, şiddet, yoksulluk ve çevre kirliliği gibi çeşitli olumsuzlukların ortaya çıkıp yayıldığı mekânlar haline getirmiştir³⁴. Büyük kentlerdeki sorunlar da ona nazaran büyük olmaktadır. Özellikle büyük yerleşim alanlarındaki kentsel nitelikli sorunlar, yerel yönetimlerin tek başlarına üstesinden gelemeyecekleri kadar karışık hale gelmiştir. Bir kentin ülkenin en büyük kenti olması, başkent olması, eğitim, sağlık, sanayi veya turizm kenti olması, nüfusunun milyonları geçmesi, çok göç alması, coğrafi konumu ve güzelliği, gelişmişlik düzeyi gibi özelliklerinin olması, kentsel yaşam kalitesi açısından yeterli olduğunun göstergesi değildir. Ülkeler arasında olduğu kadar kentler arasında da etkileşimin yoğun olduğu küreselleşme sürecinde yaşam kalitesinin yükseltilmesi tek başına belediyelere bırakılamayacak kadar önemli bir konudur. Günümüz dünyasında ülke genelinde hizmetlerin bir bölümünün yerel yönetimler eliyle gerçekleştirildiği göz önüne alınırsa, ekonomik ve sosyal kalkınmanın sadece merkezi yönetimlerle değil aynı zamanda yerel yönetimlerin de desteği alınarak gerçekleşebileceği dikkate alınmalıdır. Bu sebeple yerel yönetimlerin bu alanda desteklenmesi gerekmektedir³⁵.

³⁴ Bilal ERYILMAZ, *Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması*, Bileşik Yayınları, İstanbul, 1997, s.89.

³⁵ Halil ÜNLÜ, age, s.5.

Kentlerde işbirliğinin gerçekleştirilebilmesi için toplumsal iletişimin güçlendirilmesi ve kentin olanaklarından herkese eşit yararlanma hakkı sunan bir politikanın belirlenmesi gerekmektedir. Kentlerin yaşanabilir mekanlar olması için sağlık ve sosyal yardım hizmetlerinin sağlandığı, kaliteli eğitim alınabilen, yeterli kültür ve rekreasyon olanaklarına sahip, konut açığı olmayan, kamusal toplu taşıma olanağı gelişmiş, suç oranı düşük olan ve yeterli gıdaya erişimin sağlandığı ve bu amaçlara yönelik tedbirlerin alındığı yerleşimler olması gerekmektedir.

Kentlerde her türlü kentsel olumsuzluğu önlemeye çalışarak insan sağlığını hedefleyen, iletişim olanaklarını artıran sağlam bir altyapı gereklidir. Kentleri yaşanabilir mekânlar yapmak amacıyla kurulması planlanan ekonomik yapı, yerel istihdamı ve yerel kalkınmayı teşvik edecek şekilde yapılmalıdır. Bu amaçla özellikle kentsel yoksulluğu önleyici yeni istihdam alanları oluşturulmalıdır. Yerel istihdam alanlarının açılarak yerel kalkınmanın gelişmesi aynı zamanda kentsel yoksulluğun önlenmesiyle yakından ilgilidir. Kentsel yoksulluğun önlenmesi de şüphesiz kent güvenliği ile ilişkilidir. Bu konuda merkezi ve yerel yönetim ile sivil toplum kuruluşları ve hemşehriler arasında sıkı ve etkin bir koordinasyon ağı kurulmalıdır.

Günümüzde, yerel demokrasiden ödün vermeden, kırsal çevre ve etki alanları ile diğer kentler ve üst yönetim birimleri ile iş birliği ve eşgüdüm içinde olmak, çağdaş kent yönetimlerinin başta gelen unsurlarındandır. Bu unsurların gerçekleşmesi sadece kamu kuruluşlarının değil sivil toplum kuruluşlarının ve kentte yaşayan herkesin desteğini gerektirmektedir. Kentsel yaşam kalitesinin yüksek olabilmesi için kentlerin bazı koşulları yerine getirmesi beklenmektedir. Kentlilerin kaliteli bir yaşamdan beklentileri ve bu doğrultuda hak olarak kabul ettikleri yaşanabilir, sürdürülebilir ve sağlıklı kent olma koşulları Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu'nda saptanmıştır. Ancak ulaşılmak istenen ideal koşulları ve kentlerin tümünün bu koşulları sağlamadığı belirtilmektedir³⁶. Dolayısıyla karşılaşılan sorunların çözümü için, yerel yönetimler; merkezi yönetimle, gönüllü kuruluşlarla ve kentlilerle işbirliği yapmak zorundadırlar. Çünkü küreselleşmenin etkisiyle ortaya çıkan

³⁶ Pınar Savaş YAVUZÇEHRE, Sülün Sevinç TORLAK, age, s.204.

ekonomik, siyasi, toplumsal gelişime ve değişime uymak isteyen yerel yönetimlerin, bu yeni gelişme sürecinde onların daha etkin olmasını gerektirmekte sektörlerarası işbirliği ve diğer katılımcı mekanizmaları hayata geçirmeleri önemli hale gelmektedir³⁷.

Dünyadaki hızlı değişime paralel olarak; toplumsal, siyasi, hukuksal ve iktisadi değişimlerle birlikte yerel yönetimlerin geleneksel rolleri de değişmeye başlamıştır. Yerel yönetimlerin rollerinde ve statülerinde, kendilerine aktarılan kaynaklarda, yetki ve sorumluluklarında yerel yönetimler lehine önemli değişimler gerçekleşmiştir. Bu süreçte örgütlenme ve işleyiş ilkeleri açısından önemli değişimler geçiren yerel yönetimlerin, kentsel yaşam kalitesi açısından görevli oldukları alandaki toplumsal aktörleri ve yerel halkı bir araya getirmesi ve onlarla işbirliği ve etkileşim içinde olmasının önemi ortaya çıkmaktadır³⁸.

Hızlı kentleşme ve kent nüfusunun sürekli artması neticesinde kentsel sorunlar da her gün doğru orantıda artmaktadır. Bu ve benzeri sorunlar yerel yönetimlerin yöneticilik anlayışında değişimlere neden olmaktadır. Çok hızlı gelişen teknoloji, yerel yönetimlerin geleneksel hizmet sunma yöntemlerini etkilemekte ve hizmet sunma süreci giderek karmaşıklaşmaktadır. Bu sürece yerel yönetimlerin özellikle de belediyelerin yanında yeni aktörler STK'lar, gönüllü kuruluşlar, özel sektör dâhil olmaktadır. Teknolojik gelişmeler, yeni hizmet talepleri, yerel yönetimlerin işbirliği sürecine girmeleri, yerel yöneticilerin girişimcilik yeteneğine, nitelikli ve yeterli insan kaynaklarına sahip olabilmesine, modern ve çağdaş yönetim tekniklerini uygulayabilmesine bağlı bulunmaktadır³⁹. Bu koşullar, yerel yönetim birimlerini yönetimlerarası işbirliği yapmayı zorunlu kılmaktadır.

1980 sonrası dönem Türk yerel yönetimleri için özellikle belediyeler için bir değişim ve dönüşüm dönemi olmuştur.

³⁷ Graham WILSON, A Special Symposium: The End of The Big State?, *Governance: An International of Policy And Administration*, Vol 13, No 2, April, 2000, s.233.

³⁸ Muhammed KÖSECİK, Hüseyin ÖZGÜR, Yerel Yönetimlerde Reform: Geleneksel Modelin Değişim Süreci, *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I*, Nobel Yayınları, Ankara, 2005, s.3.

³⁹ Özcan SEZER, age, s.8.

Kullandıkları teknolojiden hizmet sunma yöntemlerine kadar Türk yerel yönetimleri modern anlamda değişime uğramıştır⁴⁰. Küreselleşmenin etki ettiği hızlı değişim ve dönüşüm sürecinde halkın farklılaşan hizmet taleplerini karşılamada, nüfusu hızla artan kentlerde ulaşım, altyapı, konut, kültürel ve sosyal gereksinimlerin karşılanmasında belediyeler önemli işlevler gerçekleştirmeye başlamışlardır. Şüphesiz belediyeler kentsel yaşam kalitesini yükseltmekle görevli tek kurum değildirler. Belediyelerin yanı sıra, merkezi yönetime, STK'lara ve özel sektöre de görevler düşmektedir.

Belediyeler kentlerin önemli ihtiyaçlarını karşılayabilmek için toplu konut projeleri, ulaşım ve altyapı projeleri, atık su, arıtma tesisi, sağlık, eğitim ve kentsel dönüşüm gibi büyük projeleri gerçekleştirmektedir. Bütün bunların gerçekleştirilmesinde belediyeler gerek yurt içinde gerekse yurt dışındaki yönetimlerle işbirliği ilişkileri içerisine girmekte, bu projelerin finansmanlarını sağlamada uluslar arası kuruluşlardan borçlanmaktadır. Dolayısıyla üstlenilen görevlerin amacı kentsel yaşam kalitesini artırmaktır. Ancak bu durum yüksek mali kaynaklar gerektirmektedir. Belediyelerin artan mali yükünü hafifletmek için yeni aktörlerin devreye girmesi ve sektörlerarası işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Bu amaçla, ülkemizde 1984 yılından beri yerel yönetim birimlerinden belediye ve il özel idarelerinin, bazı kamu hizmetlerini, daha etkin yürütmek amacıyla şirket kurmaları ya da şirketlere ortak olmaları yasal düzenlemeyle mümkün hale gelmiştir⁴¹.

Yerel yönetimler, bilgi ve uzmanlık gerektiren, tek tek yapıldığında kaynak ve zaman israfına neden olan hizmet alanlarında işbirliği ve ortak çalışma yaparak bazı sorunların üstesinden gelebilmektedirler. Bu amaçla bilgi ve uzmanlık gerektiren konularda belediyelerin ihtiyaç duyduğu personel sıkıntısı yasal düzenlemeyle giderilmiştir. Belediyelerin bilgi ve uzmanlık gerektiren üst düzey yöneticilik kadrolarına nitelikli personel temini için, kamu kurum ve

⁴⁰ Hamza AL, Türk Yerel Yönetimlerin Yeniden İnşası, *Değişim Sürecindeki Türkiye*, Ed: Davut Dursun, Burhanettin Duran, Hamza Al, Alfa Yayınları, İstanbul, 2007, s.367.

⁴¹ Musa EKEN, Bilal ERYILMAZ, Mahalli İdarelerde Özelleştirme Politikaları ve Uygulamaları, *Türk İdare Dergisi*, Sayı 387, Haziran, 1997, s.68.

kuruluşlarında çalışan uzmanların birim müdürü ve üst yönetici olarak belediyelerde görevlendirilebilmektedirler⁴². Kentleşmenin gelişmesi, kentleri evrensel etkileşimlerin odağı haline getirmiştir. Bu nedenle kentler kentsel işbirliğinin yanında uluslararası işbirliğini de gerektiren yerleşkeler haline gelmiştir. Bu açıdan, teknik işbirliği, pilot proje uygulamaları, mali kaynak sağlanması ve bilgi alışverişi gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkan faaliyetleri yürüten uluslar arası kuruluşlarla da işbirliği içinde olmaları gerekmektedir⁴³. Dolayısıyla yaşam kalitesinin artırılması için yalnızca kentsel işbirliği yeterli değildir. Bunun yanında uluslar arası kuruluşlarla birlikte kentlerin, yerel yönetimlerle de işbirliği kurmaları zorunlu hale gelmektedir. Yerel yönetimler ve kentler arasında gelişen işbirliği yapılanmaları, sürdürülebilir demokratik bir kentsel sürecin geliştirilmesi için Avrupa Birliği ve 1992 Rio Zirvesi'nde desteklenmiştir. Bu tür işbirliklerinin bilgi alışverişi, iletişim, diyalog ve yaşam kalitesinin geliştirilmesi sürecinde faydalı olacağı ifade edilmiştir. Böylece gerek kentsel ve gerekse ulusal düzeyde katılımın ve yönetişimin sağlanarak yaşam kalitesinin artacağına vurgu yapılmıştır⁴⁴. Kentlerdeki yaşam deneyimi ve beklenti arasındaki ilişkinin oranı kentsel yaşam kalitesini ortaya çıkarmaktadır.

⁴² Musa EKEN, Mustafa Lütfi ŞEN, Belediyelerde İnsan Kaynakları Yönetimi, *Kamu Yönetimi Yazıları*, Ed: Bilal Eryılmaz, Musa Eken, Mustafa Lütfi Şen, Nobel Yayınları, Ankara, 2007, s.556.

⁴³ Mustafa ÇİÇEK, Mustafa ÖKMEN, Küreselleşme Süreci ve Yerel Yönetimler, *Türk İdare Dergisi*, Yıl 69, Sayı 417, Aralık, 1997, s.141.

⁴⁴ Harriet BURKELEY, Environmental Governance And Transnational Municipal Networks In Europa, *Journal of Environmental Policy&Planning*, Vol 5, No 3, September, 2003, p.236.

SONUÇ

Türkiye’de de kentsel nüfus sürekli bir artış göstermektedir. Bu durum şüphesiz kentlilerin, kent yöneticilerinden özellikle belediyelerden kentsel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik beklentilerini artırmıştır. Kentlilerin gereksinimlerinin karşılanabilmesi ve kentten elde ettikleri doyumun artırılabilmesi için, kentin planlanmasında, yönetilmesinde, kentli haklarının ve kentsel yaşam ölçütlerinin dikkate alınması gerekmektedir. Kentsel yaşam kalitesi ve ölçütleri Türkiye’de de yeni yeni oluşmaya başlamış ve kentlilerin talepleri arasına girmiştir.

Günümüzde yerel yönetimler kentsel yaşam kalitesini artırmak amacıyla gerçekleştirmiş oldukları projelerle öne çıkmaktadırlar. Yerel yönetimler kentlerde toplu konut projeleri, ulaşım ve alt yapı projeleri, atık su arıtma tesisi, kentsel dönüşüm projeleri, sosyal ve kültürel projeleri ile önemli hizmetler gerçekleştirmektedirler. Kentlerde gerçekleştirilen projelerin nitelikleri ve boyutları giderek büyümekte bu projelerin finansmanı için küresel finans piyasalarından borçlanılmakta, yeni ilişkiler ağları ortaya çıkmaktadır. Bu ağ da şüphesiz yerel yönetim birimleri arasında işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Belediyeler vatandaşların huzuru, mutluluğu ve kaliteli bir kentsel yaşamın kurulabilmesi için her türlü tedbir ve uygulamayı gerçekleştiren ve çözüm üreten, hizmet eden sürdürülebilir politikalara sahiptir. Özellikle belediyeler kendilerine kanunda verilen yetkileri kullanırken, mevcut yapısal ve hukuki durumun, bürokrasinin, mali ve idari mazeretlerin arkasına sığınmamalıdır.

Kentsel yaşam kalitesinin sağlanmasına yönelik olarak yönetimlerarası işbirliği ve yönetimlerde yeniden yapılanma ihtiyacı kuşkusuz gündemdeki yerini, zaman boyutunda sürdürecektir. Dinamik bir süreçler bütünü olarak niteleyebileceğimiz, kent ve içerdiği kent toplumu, daha önce bahsedildiği gibi sürekli değişim içindedir. Kurumların ve yönetimlerin bu değişime cevap verecek yapıda olması şarttır. Çağın gereklerine uyarak, kendi iç örgütlenme süreçlerini, işbirliği içinde başarıyla tamamlamalıdırlar. Fiziksel olarak kentsel mekân üzerinde, kentsel dokular ve diğer türevleri ile beraber mal ve hizmet sunumunda, dağılımında yaşam kalitesi kriterinin sağlanması aşamasında kentlilik bilinci önemlidir. Bu

sürecin günümüz ve gelecek için etkin ve faydalı bir olgu haline dönüşebilmesi, kentsel yaşam kalitesinin geliştirilerek devam ettirilebilmesi için, sektörlerarası işbirliğinin başlıca unsur olarak ön planda değerlendirilmelidir.

Kent yöneticileri her fırsatta kentsel yaşam kalitesinin geliştirilmesi sorumluluğunu yerine getirirken merkezi yönetimin desteğini sağlamak için çaba sarf etmelidirler. Kentteki yerel yönetim birimleri hem kent içi kentlilik bilincini artırarak kentte yaşayanlar, sivil toplum örgütleri, özel sektör ve kamu kuruluşlarıyla birlikte kent mekânını daha yaşanabilir hale getirme uğraşı vermeli, hem de kent dışı diğer kentler ve yerel yönetim birimleri ve birlikleri ile bu sürece katkı sağlamanın yollarını aramalıdır. Kent sakinlerinin istekleri, ihtiyaçları ve kentin ve kendilerinin geleceğine yönelik kent yöneticilerinden beklentileri vardır. Kent yöneticileri de kentlerinin yaşanacak mekânlar haline gelmesi ve yaşam kalitesinin geliştirilmesinde her türlü siyasal kaygıdan uzak bir şekilde kent içi ve kent dışı birimlerle işbirliğini gerçekleştirmelidir.

KAYNAKÇA

- AL, Hamza, “Türk Yerel Yönetimlerinin Yeniden İnşası”, Dönüşüm Sürecindeki Türkiye, (Ed. Davut Dursun, Burhanettin Duran, Hamza Al), Alfa yayınları, İstanbul, 2007.
- AL, Hamza, Bilgi Toplumu ve Kamu Yönetiminde Paradigma Değişimi, Bilimadamı Yayınları, Ankara, 2002.
- ASLANOĞLU, Rana, Kent, Kimlik ve Küreselleşme, Asa Kitabevi, Bursa, 1998.
- BAŞARAN, İsmail, “Sağlıklı Kentler Kavramının Gelişiminde Sağlıklı Kentler Projesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.9, S.3, 2007, s.208.
- BURKELEY, Harriet vd. “Environmental Governance And Transnational Municipal Networks in Europa”, Journal of Environmental Policy&Planning, Vol. 5, No. 3, September, 2003, London, pp. 235-254.
- ÇETİNER, F, Kentsel Kalite Süreçleri ve Bu Süreçlerde Yerel Yönetimlerin Görev ve Süreçleri -1, Ankara, 2003
- ÇİÇEK, Mustafa, Mustafa Ökmen, “Küreselleşme Süreci ve Yerel Yönetimler”, Türk İdare Dergisi, Yıl. 69, Sayı. 417, Aralık, 1997, s. 125-145.
- DEMİRKAYA, Yüksel, Çekmeköyü’nün Sosyo-ekonomik Yapısı ve Kentsel Yaşam Kalitesi, T.C. Çekmeköy Belediye Başkanlığı, İstanbul, 2010.
- Dünya Bankası, Kentsel Çevre Öncelikleri Raporu, 2001, s. 1.
- EMÜR, Semih Halil, Dilşen Onsekiz, “Kentsel Yaşam Kalitesi Bileşenleri Arasında Açık ve Yeşil alanların Önemi-Kayseri/Kocasinan İlçesi Park alanları Analizi”, Erciyes Üni, SBE Dergisi, Sayı 22, 2007, s. 367-396.
- EKEN, Musa, Bilal Eryılmaz, “Mahalli İdarelerde Özelleştirme Politikaları ve Uygulamaları”, Türk İdare Dergisi, Sayı. 387, Haziran, 1990.
- EKEN, Musa, Mustafa Lütfi Şen, “Belediyelerde İnsan Kaynakları Yönetimi”, Kamu Yönetimi Yazıları, (Ed. Bilal Eryılmaz, Musa Eken, Mustafa Lütfi Şen), Nobel Yayınları, Ankara, 2007.

- ERBAY, Yusuf, Zerrin Yener, “Yerel Yönetimlerimizin Avrupa Platformu”, Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi, İstanbul Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi akademisi Yayınları, 1999.
- ERYILMAZ, Bilal, Kamu Yönetimi, Okutman Yayıncılık, Ankara, 2010.
- ERYILMAZ, Bilal, Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması, Bileşik Yayınları, İstanbul, 1997.
- HABİTAT II, BM İnsan Yerleşimleri Konferansı, Türkiye Ulusal Rapor Eylem Planı, İstanbul, Haziran, 1996.
- İNCEOĞLU, Mehmet, Ayfer Aytuğ, “Kentsel Mekânda Kalite Kavramı”, Megaron Journal, Cilt 4, Sayı 3, 2009, ss. 131-149.
- JIM, C. Y., “Green-Space Preservation and Allocation for Sustainable Greening of Compact Cities”, Cities, 21(4), 2004, ss. 311-320.
- KAYA, Erol, Kentleşme ve Kentlileşme, Okutan Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- KOÇAK, Hüseyin, “Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Yerel Demokrasi ve Kentsel Yaşam”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 5, Sayı 10, 2009, ss. 133-142.
- KOÇEL, Tamer, İşletme Yöneticiliği, Beta Yayınları, İstanbul, 2010
- KÖSECİK, Muhammed, Hüseyin Özgür, “Yerel Yönetimlerde Reform: Geleneksel Modelin Değişim Süreci”, Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-I, Nobel Yayınları, Ankara, 2005.
- LORA, Eduardo, Beyond Facts: Understanding Quality of Life, Development In The Americas (DIA), 2008 .
- MONTGOMERY, John, “Making A City: Urbanity, Vitality and Urban Design”, Journal of Urban Design, Vol. 3, No. 1, London, 1998, pp. 93-116.
- MUMFORD, Lewis, Tarih Boyunca Kent; Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği, Çev: Gürol Koca-Tamer Tosun, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2007.
- PACIONE, Michael, Urban Geography: A Global Perspective, Routledge Taylor&Francis Group, Second Edition, London, 2005.

- PEKDEMİR, Işıl Menteş, İşletmelerde Kalite Yönetimi, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1992.
- SEZER, Özcan, Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yapısal ve İşlevsel Dönüşümü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üni, SBE Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara, 2008.
- ŞİMŞEK, Şerif, Yönetim ve Organizasyon, Eğitim Akademi Yayınları, Konya, 2010.
- TOPRAK Zerrin, Yerel Yönetimler, Birleşik Matbaacılık, İzmir, 2010.
- TORLAK, Ömer, Şuayip Özdemir, “Yerel Hizmetler, Yerel Yönetimler ve Etkinlik”, Erciyes Üni, İİBF Dergisi, Sayı 15, 1999, s. 111-120.
- Türkiye Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı, DPT Yayınları, Ankara, 1999.
- TÜRKSEVER, N, “Türkiye’de Büyükşehir Alanlarında Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yöntem Denemesi” Yayınlanmamış Doktora Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2001.
- ÜNLÜ, Halil, Yerel Yönetimlerarası İşbirliği, TOKİ ve IULA-EMME, İstanbul, 1994.
- WILSON, Graham, “A Special SymPosium: The End Of The Big State?”, Governance: An International Journal Of Policy And Administration, Vol. 13, No. 2, April, 2000, pp.233-234.
- YAVUZÇEHRE, Pınar Savaş, Sülün Evinç TORLAK, “Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler: Denizli Karşıyaka Mahallesi Örneği”, SDÜ, SBE Dergisi, Yıl 2, Sayı 4, Güz 2006, s.185-207.
- <http://dictionary.reference.com/browse/quality+of+life> (14.12.2011)
- <http://www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/index.htm> (14.12.2011)
- 22/05/2005 tarih ve 5302 sayılı “İl Özel İdaresi Kanunu”, Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 04/03/2005, Sayı: 25745.
- 03/07/2005 tarih ve 5393 sayılı “Belediye Kanunu”, Yayımlandığı R. Gazete: Tarih: 13/07/2005, Sayı: 25874.